

Nr 31.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; given Stockholms slott den 16 januari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att vissa personer skall befrias från dem åvilande betalningsskyldighet till kronan.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, anmäler framställningar i fråga om befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan samt anför därvid.

1:o.

Enligt kontrakt den 26 juni 1920 sålde Kungl. Maj:t och kronan till jägmästaren Uno Wikander, Skellefteå, ett parti cirkelsågade trävaror för en köpeskillning av 47 207 kronor 90 öre. För kontraktets fullgörande ävensom, därest likvid ej skedde i föreskriven tid, för erläggande av 6 procent ränta å oguldet belopp från förfallodagen tecknades borgen av köparens broder, civilingenjören Nils Wikander, Skellefteå, samt bolaget Wikander & C:o, vilket ägdes av de båda bröderna. Då köparen ej fullgjorde sin betalningsskyldighet, lagsöktes såväl han som bolaget och förpliktades genom över-exekutors i Skellefteå utslag den 4 juni 1921 att gemensamt eller den gälda gitte till Kungl. Maj:t och kronan utgiva köpeskillingen jämte 6 procent ränta därå från den 15 oktober 1920 tills betalning skedde ävensom att ersätta lagsökningskostnaden med 15 kronor.

Enligt en den 1 oktober 1925 dagtecknad förbindelse utfäste sig vidare Uno Wikander att till Kungl. Maj:t och kronan för visst till honom levererat virke betala det belopp, som virkespartiet enligt angiven prissättning efter uppräknig eller uppmätning funnes motsvara. För förbindelsens fullgörande tecknades borgen av hans hustru Vera Wikander samt fru Hilma Andersson och handlanden John Johansson, alla i Skellefteå. Då betalning för virkespartiet icke erlades, förpliktades enligt av rådhusrätten i Skellefteå den 6 april och den 3 maj 1926 meddelade domar *dels* Uno Wikander att till kronan utgiva köpeskillingen, 3 041 kronor 17 öre, jämte 6 procent ränta därå från den 15 oktober 1925 samt ersättning för rättegångskostnaden med 47 kronor 50 öre, *dels ock* nämnda borgensmän att gemensamt eller vem av dem bäst gälda gitte till kronan utgiva samma köpeskillig jämte

ränta efter enahanda grund ävensom att gälda rättegångskostnaden med 46 kronor 75 öre.

John Johansson avled år 1936, medan han var i konkurstillstånd. Till förhindrande av preskription har kronans ifrågavarande fordringar bevakats senast år 1945 hos samtliga övriga gäldenärer. Varken vid detta tillfälle eller vid en år 1949 verkställd utredning angående gäldenärernas ekonomiska ställning har någon del av kronans fordran kunnat uttagas.

I skrivelse den 29 oktober 1952 hemställer *domänstyrelsen*, att åtgärder måtte vidtagas för avskrivning av kronans nämnda fordringar å tillhopa 50 249 kronor 7 öre jämte 6 procent ränta därå — den 15 oktober 1952 uppgående till 95 565 kronor 86 öre — ävensom utdömda kostnader mot att senast två månader efter det Kungl. Maj:ts beslut i ärendet föreligger till styrelsen inbetalas av Vera Wikander för egen del och för dödsboet efter numera avlidne Uno Wikander 200 kronor, av Nils Wikander 10 kronor och av Hilma Andersson 50 kronor. Styrelsen anför därvid i huvudsak följande.

Sedan Uno Wikander den 13 mars 1952 avlidit och hans bo avträtts till förvaltning av boutredningsman, har denne den 6 juli 1952 till styrelsen översänt bouppteckning efter den avlidne. Denna upptager såsom dödsbodelägare, förutom Vera Wikander — som enligt rådhusrättens i Skellefteå dom den 7 november 1921 erhållit boskillnad — dottern Eva Campell-Westling samt en dotter i ett föregående äktenskap. Tillgångarna i boet utgöres av kontanter och personlig lösegendom till sammanlagt värde av 415 kronor samt hälften av fastigheten Stensgård¹³² i Frösö köping, upptagen efter taxeringsvärdet till 10 000 kronor. — Rörande denna fastighet må här angivas, att makarna Wikander gemensamt fått lagfart å denna samt att den i fastigheten intecknade gälden uppgår till 22 500 kronor. Landsfiskalen i Frösö distrikt har den 20 oktober 1952 intygat, att för den händelse han vid beskrivning och värdering för exekutiv försäljning skulle åsätta fastigheten saluvärde, detta icke komme att överstiga 25 000 kronor. — Avgående poster och skulder i boet upptages till 156 878 kronor, därav för sjukvård och begravningskostnad 2 500 kronor och för ogulden fastighetsskatt 128 kronor samt såsom skuld till Vera Wikanders bröder Peter Tesdorpf och Karl Tesdorpf tillhopa 3 000 kronor, till Jämtlands läns sparbank enligt i Stensgård¹³³ intecknad skuldsedel 11 250 kronor samt till domänverket enligt utslag 50 248 kronor 90 öre jämte ränta, tillsammans 140 000 kronor. Bristen i boet utgör alltså 146 463 kronor.

Boutredningsmannen har den 12 september 1952 till styrelsen framfört en hemställan från Vera Wikander om avskrivning av kronans fordran hos dödsboet mot att hon omedelbart efter det beslut om avskrivning meddelats inbetalar 100 kronor. Därvid har upplysts, att hon saknar utmättningsbar egendom, att hon åtnjuter pension med endast ringa belopp samt att hon har sin försörjning genom understöd från en släktfond.

Vera Wikander har vidare för att bli befriad från sitt borgensansvar enligt domen den 3 maj 1926 erbjudit sig att betala ytterligare 100 kronor senast två månader efter det beslut om denna fordrings avskrivning föreligger.

Med anledning av Vera Wikanders framställning har domänstyrelsen infordrat vissa kompletterande uppgifter ävensom motsvarande framställningar från Nils Wikander och Hilma Andersson. Av dessa handlingar framgår i huvudsak följande.

Den 10 oktober 1952 har *Vera Wikander* rörande sin ekonomiska ställning under edlig förpliktelse uppgivit följande. På grund av boskillnaden äger hon icke del i sin avlidne makes bo, vars tillgångar i händelse av urarvskonkurs eller annan avveckling av boet icke torde förlå till mer än prioriterade fordringar, nämligen inteckningslånen samt sjukvårds- och begravningskostnaderna ävensom den oguldna fastighetsskatten. Hon äger hälften av fastigheten Stensgård 1³³, som är belägen sex kilometer från Östersund och innehåller tre rum, kök och badrum. Fastigheten är numera taxerad till 20 000 kronor. Den i fastigheten intecknade gälden, 22 500 kronor, är uppdelad på två lån å respektive 13 200 och 9 300 kronor, av vilka det sistnämnda lånet förstärkts med borgen av hennes nyssnämnda bröder. Av lösegendomen äger hon endast gångkläder och personlig utrustning, enär möbler och annan lös-egendom i fastigheten tillhör döttrarna enligt gåvobrev av deras farmor. Hennes årliga inkomst utgöres av änkepension å 3 300 kronor samt en livränta från Tesdorpf-Melanderska fonden å cirka 3 200 kronor. Från denna inkomst avgår skatter å cirka 1 500 kronor. Återstående 5 000 kronor förslår knappast till hennes uppehälle och kostnaderna för fastigheten. Enligt en åberopad specifikation uppgår hennes årliga utgifter till sammanlagt 5 070 kronor.

Nils Wikander, som är född den 18 februari 1880, har den 1 oktober 1952 anhållit om avskrivning av kronans fordran hos honom, 47 207 kronor 90 öre jämte 6 procent ränta därå från den 15 oktober 1920 samt kostnader 15 kronor, mot inbetalning av 10 kronor senast två månader efter det beslut om avskrivningen föreligger. Av en vid ansökningen fogad, under edsförpliktelse avgiven deklARATION över hans ekonomiska ställning framgår, att han saknar utmättningsbara tillgångar och, utöver skulden till kronan, har skulder till privatpersoner å 2 500 kronor. Hans inkomster utgöres av folkpension, för närvarande 89 kronor i månaden, och en livränta å 50 kronor om året. En av honom och hans hustru bebodd fastighet äges av hustrun, som den 28 augusti 1928 erhållit boskillnad i äktenskapet.

I skrivelse den 8 oktober 1952 har *Hilma Andersson* gjort framställning om befrielse från sin betalningsskyldighet på grund av domen den 3 maj 1926 mot att hon till kronan inbetalar 50 kronor. Hilma Andersson, som är född den 20 mars 1884, äger fastigheten Böle 2⁵ i Skellefteå socken, taxerad till 29 900 kronor, samt lösören till värde av 500 kronor. Fastigheten belastas av två inteckningslån å tillhoppa 35 300 kronor med därå upplupna räntor å 820 kronor. På grund av bristande underhåll torde fastigheten enligt Hilma Anderssons uppgift vid en eventuell försäljning icke inbringa det åsatta taxeringsvärdet. Landsfiskalen i Skellefteå södra distrikt har den 17 oktober 1952 intygat, att Hilma Andersson icke kan anses äga utmättningsbar tillgång.

Statskontoret har i remissyttrande den 14 november 1952 förklarat sig icke ha något att erinra mot att kronans ifrågavarande fordringar efterskänkes på sätt domänstyrelsen föreslagit.

Departementschefen.

Såsom tidigare angivits uppgår kronans fordran för virkesköpen i fråga till sammanlagt 50 249 kronor 7 öre jämte ränta därå — den 15 oktober 1952 uppgående till 95 565 kronor 86 öre — ävensom kostnadsersättning. Genom vad i ärendet förekommit torde vara ådagalagt, att gäldenärerna saknar förmåga att nu eller framdeles gälda sin skuld. Vid sådant förhållande torde,

såsom myndigheterna förordat, de erbjudna ackordsbeloppen böra godtagas. Beloppen bör erläggas inom viss kortare tid, förslagsvis senast två månader efter det statsmakternas beslut i ärendet föreligger. För en dylik ackordsuppgörelse fordras emellertid riksdagens medgivande. Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att befrielse från vidare betalningsskyldighet till kronan i anledning av ifrågavarande virkesköp må medgivas

Vera Wikander, därest hon för egen del och för dödsboet efter jägmästaren Uno Wikander till kronan erlägger tvåhundra kronor, samt

Nils Wikander och Hilma Andersson, därest de till kronan erlägger, den förre tio kronor och den senare femtio kronor.

2:o.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av domänstyrelsen med utlåtande den 29 februari 1952 överlämnad skrift anhåller jägmästaren i Hornsö revir *Gunnar Norbäck* om befrielse från honom ålagd skyldighet att till Kungl. Maj:t och kronan utge 5 256 kronor 77 öre, utgörande domänverkets förlust å viss virkesleverans till ingenjörsfirman Tor Loquist, Stockholm. Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Enligt en den 5 december 1949 dagtecknad faktura sålde Norbäck från Hornsö extra revir till ingenjören Tor Loquist i Stockholm såsom innehavare av nämnda företag virke från Arboga såg för en köpeskillning av 7 301 kronor 8 öre. Norbäck underlät därvid att avfordra köparen av domänstyrelsen föreskriven säkerhet för köpeskillningen (domänstyrelsens reglementsamling F 1 § 2). Betalning erlades icke i rätt tid. Den 13 mars 1950 inledde Loquist ackordsförhandling med sina borgenärer. Därvid lämnade en representant för styrelsen besked om att denna icke ägde befogenhet att godkänna ackord. Förhandlingen fortsattes emellertid med de övriga borgenärerna. Därunder verkställdes avbetalning å styrelsens fordran dels den 15 april 1950 med 1 460 kronor 22 öre, dels ock den 3 augusti 1951 med 584 kronor 9 öre. I samband med den senare avbetalningen meddelades, att ytterligare sådan icke vore att vänta. Med anledning av krav på oguldna skatter till stat och kommun, vilka icke heller kunnat bli föremål för ackordsuppgörelse, avlade Loquist den 21 november 1951 utmättningsed inför vederbörande konkursdomare. Av protokollet häröver framgår, bland annat, att Loquist, som ställt sitt företags tillgångar till borgenärernas förfogande, träffat avtal med samtliga borgenärer med undantag av skatteverket om 27 % ackord såsom full likvid för deras fordringar samt att ackordsbeloppen till fullo utbetalats till dem. Protokollet saknar emellertid uppgift om att ackord ej heller kunnat träffas med domänverket. De till domänverket erlagda beloppen motsvarar cirka 27 % av dettas fordran.

Då full betalning för virkesleveransen sålunda icke kunnat erhållas av gäldenären, anmodade domänstyrelsen den 25 september 1951 Norbäck att till styrelsen inbetala den resterande delen av köpeskillningen, 5 256 kronor 77 öre.

I sin skrift anför *Norbäck* i huvudsak följande.

Vid telefonsamtal någon gång före mitten av april 1949 hade Norbäck av sågfaktorn vid revirets såg tillfrågats, om reviret kunde sälja en mindre kvantitet hyvlat virke till ingenjörsfirman Tor Loquist, som för vägförvaltningens i Kalmar län räkning på entreprenad åtagit sig att uppföra en ny bro över Alsterån invid sågen. I sitt svar hade Norbäck medgivit försäljningen samt bestämt priset. Sågfaktorn hade uppfattat svaret som en muntlig utlämningsorder. En sådan order skulle enligt givna bestämmelser skriftligen bekräftas för att gälla. Så hade emellertid icke skett i förevarande fall. Då arbetet med brobyggnaden just vid denna tidpunkt avbrutits och legat nere ungefär två månader, hade försäljningen, som ju under dessa omständigheter blivit inaktuell, fallit Norbäck ur minnet. Sågfaktorn hade emellertid gjort i ordning virkespartiet och då brobyggnadsarbetet i mitten av juni på nytt satts igång, hade han mätt in det för företagets räkning. Under semester från midsommar till slutet av juli hade Norbäck vistats på annan ort, varvid hans tjänst sköts av vikarier. I mitten av augusti hade sågfaktorn telefonledes frågat, om han skulle skriva ut utlämningsnota på det då levererade virket. Norbäck hade därigenom fått vetskap om att virket avlämnats men hade icke erhållit någon riktig föreställning om vilken omfattning leveransen tagit. Han hade emellertid anmodat sågfaktorn att lämna specifikation över det dittills utlämnade virket, beträffande vilket han haft anledning förmoda att det höll sig inom ramen för vad han enligt gällande föreskrifter ägde rätt att utan borgen sälja till känd köpare. Specifikationen hade avlämnats den 18 augusti 1949. Som Norbäck denna dag sysslat med utstämpling av virke, hade specifikationen mottagits av kanslibiträdet å hans expedition. På grund av anhopning av göromål hade emellertid kanslibiträdet icke haft tid att omedelbart vidtaga vederbörlig kollationering. Först en tid senare då specifikationen var kollationerad och virket skulle prissättas, hade Norbäck fått full klarhet om att det rörde sig om hyvlat och sågat virke till ett värde av 6 422 kronor 9 öre. Utlämningen hade under tiden fortsatt, då sågfaktorn genom sitt nyssnämnda meddelande ansett sig ha fått bekräftelse på den tidigare muntliga utlämningsordern. Då vid denna tidpunkt blott en bagatell av virkesbehovet för brobygget återstått och det under de inträdda förhållandena icke funnits större utsikt att få borgensförbindelse av företaget för de redan levererade virkespartierna, hade Norbäck för att få alltsamman på en faktura låtit utlämna även den lilla kvantitet, som resterat. Norbäck hade aldrig dragit i tvivelsmål att ett företag, som kunde åtaga sig ett broyggge å 120 000 kronor för statlig institutions räkning och samtidigt bedriva miljonbyggen på andra håll, skulle betala virket.

Att sågfaktorn kunnat lämna ut så mycket virke på Norbäck's muntliga order torde ha sammanhängt med att reviret ytterst sällan hade försäljningar av förevarande slag. Sågfaktorn vore van att omhänderha den sedvanliga utlämningen enligt en generell order av Norbäck från år 1943 rörande smärre partier till husbehov åt ortens befolkning. Det hade också förefallit naturligt, att leverans skulle äga rum, då sågen låge alldeles invid bron. Tidigare hade man för brobygget köpt virke från annat håll, vilket torde ha berott dels på att man haft den uppfattningen att kronans virke vore dyrare, dels på den arbetsledare, som fungerat före driftsavbrottet. Då arbetet upptagits på nytt, hade en ny arbetsledare tillsatts och denne hade ansett det synnerligen förmånligt att utan föregående omständliga beräkningar, som eljest alltid lett till rekvisitioner i överkant, dag för dag få hämta det virke, som behövts. Sågfaktorn hade alltså vetat, att företaget förtjänat på en sådan anordning. Företaget hade därför bort vara angeläget att få fortsätta på samma sätt och att betala prompt. Även sågfaktorn hade haft den största tilltro till dess stabilitet. Av vad som anförts torde framgå, att en hel rad

samverkande omständigheter försvårat, för att icke säga omöjliggjort, kontrollen över utlämningen av ifrågavarande virke.

Domänstyrelsen förklarar sig med hänsyn till de åberopade omständigheterna i samband med virkesleveransen icke ha något att erinra mot att Norbäck av nåd befrias från betalningsskyldigheten i fråga.

I remissyttrande den 4 april 1952 finner sig *statskontoret* icke kunna tillstyrka, att Norbäck helt befrias från skyldighet att täcka den förlust, som åsamkats domänverket till följd av att han icke iakttagit givna föreskrifter om infordrande av säkerhet vid försäljning av virke. Ämbetsverket föreslår för sin del, att Norbäck befrias från skyldigheten att gottgöra domänverket förlusten, därest han inom viss av Kungl. Maj:t fastställd tid till kronan inbetalar ett belopp av förslagsvis 1 000 kronor.

Departementschefen.

Av utredningen i ärendet framgår, att domänverket i likhet med övriga borgenärer, med undantag av skatteverket, å sin fordran erhållit utdelning med cirka 27 procent. Då gäldenärens företag är på obestånd, torde utsikt icke finnas att inom överskådlig framtid utfå ytterligare betalning. Vad angår Norbäcks framställning synes mig visserligen erinran kunna göras emot att han icke iakttagit gällande föreskrifter om infordrande av säkerhet vid virkesförsäljning. I förevarande fall synes emellertid vissa ogynnsamma omständigheter ha medverkat till att han icke från början fått kännedom om leveransens omfattning och att han som följd därav icke funnit anledning att kräva kontant likvid eller säkerhet för leveransen. Jag finner vid sådant förhållande skäligt att Norbäck, såsom statskontoret föreslagit, befrias från skyldigheten att täcka den förlust å 5 256 kronor 77 öre, som åsamkats domänverket genom hans förvållande, mot att han till Kungl. Maj:t och kronan inbetalar 1 000 kronor. Beloppet torde bära erläggas inom viss kortare tid, förslagsvis två månader efter det statsmakternas beslut i ärendet föreligger. För sådan avskrivning av kronans fordran fordras emellertid riksdagens medgivande. Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att kronans i förevarande ärende angivna fordran för virkesköp, 5 256 kronor 77 öre, må avskrivas under förutsättning att Gunnar Norbäck till kronan kontant erlägger ettusen kronor.

3:o.

I en av domänstyrelsen med utlåtande den 19 november 1952 överlämnad skrift anholder förre jägmästaren *Waldemar Lejdström*, Krylbo, om befrielse från skyldigheten att för vissa virkesleveranser utgiva 7 464 kronor 90 öre till kronan. Av framställningen inhämtas i huvudsak följande.

Alltsedan år 1942 hade Lejdström från Grönsinka revir till Tyskbo kvarn och träindustri, Horndal — vilket företag ägdes av Sam Erstadius, Västerås

— sålt smärre poster träullsved, vilka alltid kontant betalats senast inom 30 dagar. Den 15 december 1949 hade han till företaget sålt 241,7 m³t utsorterad props av sulfit- och sulfatved för 3 625 kronor 50 öre att betalas senast den 15 januari 1950. Den 31 januari 1950 hade han vidare till företaget sålt 298,1 m³t träullsved, utsorterad ur props, för 4 471 kronor 50 öre att betalas senast den 28 februari 1950. Då betalningsdagarna överskreds utan att likvid inflöt, hade han hos domänstyrelsen gjort framställning om indrivning av fordringarna. Å dessa, tillhopa 8 097 kronor, hade därefter influtit 632 kronor 10 öre. Som Lejdström i strid mot gällande instruktion uraktlätit att avkräva köparen borgen för köpeskillingarna, hade han genom beslut den 5 mars 1952 av styrelsen ålagts att inbetala resterande 7 464 kronor 90 öre.

Vid undersökning hade utrönts, att Erstadius enligt köpekontrakt den 12 mars 1949 till Signe Sjödahl, Årsta, sålt sin fastighet 1139¹/₂—1152 Tyskbo hytta och 16¹/₂₁ Tyskbo nedre kvarn i By socken, Kopparbergs län, med därå uppförda byggnader och bedrivna rörelse, inventarier samt en del lösöre och lager, allt i befintligt skick, för en köpeskilling av 85 000 kronor samt under villkor tillika att köpet skulle transporteras å ett under bildning varande bolag, vars firma enligt stiftelsekungörelse den 20 april 1950 skulle utgöra Tyskbo kvarn & träindustri aktiebolag. Registrering av bolaget hade ägt rum först den 7 juli 1950. Krav hade riktats mot såväl bolaget som dess verkställande direktör, disponenten A. E. Gustafsson, Johanneshov. Den senare hade dels till styrelsen utfärdat en betalningsförbindelse, å vilken han den 9 augusti 1950 verkställt en avbetalning å 500 kronor, och dels efter förhandling inför Stockholms rådhusrätt förklarar sig solidariskt ansvarig för betalningen av ved, som levererats till bolaget. Då ytterligare avbetalningar å Gustafssons förbindelse trots utfästelser uteblev — vilket torde ha sin förklaring i att Gustafsson befann sig i konkurstillstånd, som ännu består — hade kravet fullföljts med laga åtgärder mot bolaget. Efter betalningsföreläggande och utmätningsförsök blev bolaget genom beslut av Folkare tingslags häradsrätt den 7 maj 1952 försatt i konkurs. Tillgångarna i boet uppgick till 125 kronor och skulderna till 23 205 kronor 87 öre. Konkursen hade avskrivits den 2 oktober 1952, i samband varmed gode mannen för sitt uppdrag tillerkänts ett arvode av 125 kronor att gäldas av Kungl. Maj:t och kronan.

I sitt beslut den 5 mars 1952 hade styrelsen förklarar att, därest Lejdström verkställde inbetalningen å 7 464 kronor 90 öre, domänverkets fordran på Tyskbo kvarn & träindustri skulle överlätas på honom. Av den lämnade redogörelsen torde emellertid framgå att med hänsyn till insolvens hos såväl bolaget som dess verkställande direktör värdet av denna överlåtelse torde vara illusoriskt.

Vid sin framställning har Lejdström fogat en under edsförpliktelse avgiven redogörelse över sin ekonomiska ställning. I denna upptages såsom tillgångar gängkläder och en bil av 1937 års modell samt såsom skulder låne- och växelgäld å tillhopa 10 851 kronor. Mellan makarna Lejdström föreligger boskillnad. Lejdströms enda inkomst utgöres av pension, för närvarande utgående med 1 219 kronor 41 öre i månaden. Hustrun äger boet men har därutöver ingen förmögenhet. Ej heller har hon någon inkomst.

Under yrkande om bifall till sin hemställan förklarar sig Lejdström villig att senast två månader efter det Kungl. Maj:ts beslut i ärendet föreligger gottgöra kronan dess utgifter i samband med indrivningsförsöken, tillhopa i runt tal 150 kronor.

Domänstyrelsen anför, att den med hänsyn till de i samband med virkesleveranserna återropade omständigheterna icke har något att erinra mot att Lejdström befrias från att till kronan erlægga det honom avkrävda beloppet, 7 464 kronor 90 öre.

Statskontoret anser sig, enligt remissutlåtande i ärendet den 19 december 1952, icke kunna tillstyrka, att kronans fordran på Lejdström helt efterskänkes. Ämbetsverket föreslår emellertid, att Lejdström skall befrias från återstående ersättningsskyldighet, därest han inom av Kungl. Maj:t fastställd tid till kronan inbetalar ett belopp av förslagsvis 500 kronor, i vilket belopp jämväl torde böra inkluderas kronans indrivningskostnader å cirka 150 kronor.

Departementschefen.

Jag finner de föreliggande omständigheterna tala för en avskrivning av kronans förevarande fordran på sätt statskontoret föreslagit. Ackordsbeloppet, 500 kronor, torde böra erläggas inom förslagsvis två månader efter det statsmakternas beslut i ärendet föreligger. För avskrivning på sätt föreslagits av fordringen erfordras emellertid riksdagens medgivande. Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att kronans i förevarande framställning angivna fordran för virkesleveranser, 7 464 kronor 90 öre jämte kostnader, må avskrivas under förutsättning att Waldemar Lejdström till kronan kontant erlägger femhundra kronor.

4:o.

Enligt köpekontrakt den 21 april 1933 förvärvade Elias Johansson av Kungl. Maj:t och kronan lägenheten Gråshult 1² under kronoparken Öjaböke i Lidhults socken, Kronobergs län. Köpeskillingen utgjorde 6 500 kronor, varav kontant erlades 650 kronor. Å den oguldna delen av köpeskillingen, 5 850 kronor, utfärdade köparen tillika med sin hustru Anna Karolina Johansson den 27 april 1933 en förbindelse, för vilken inteckning den 27 september samma år fastställdes uti den försålda lägenheten. Enligt förbindelsen samt gällande författningar rörande upplåtelse av mark från kronoegendom m. m. ålåg det köparen att för tiden den 1 januari 1939—1 januari 1940 erlægga dels annuitet å en i förbindelsen omfördämd amorteringsdel, 2 340 kronor, med 5,6 % av densammans belopp, varav 3,6 % skulle utgöra ränta och återstående 2 % amortering, dels ock ränta efter 3,6 % å en stående del, 3 510 kronor, av den oguldna köpeskillingen, sammanlagt utgörande 257 kronor 40 öre. Betalningen skulle ha fullgjorts senast den 14 mars 1940.

Elias Johansson avled den 17 augusti 1933 och efterlämnade enligt en den 27 december samma år upprättad bouppteckning såsom dödsbodeläggare, förutom änkan, fem i äktenskapet födda barn. Dödsboet utvisade en behåll-

ning av 1 835 kronor 5 öre. Då åtagandena enligt nyssnämnda förbindelse icke fullgjordes, instämde länsstyrelsen i länet dödsbodelägarna till Sunnerbo häradsrätt med yrkande, bland annat, att dessa måtte förpliktas att genast till kronan erlægga den oguldna köpeskillingen, 5 850 kronor, jämte 3,6 % ränta därå från den 1 januari 1939, tills betalning skedde. Genom dom den 11 mars 1941 förpliktades dödsbodelägarna att utgiva omstämda beloppet jämte ränta samt att ersätta rättegångskostnaderna med sammanlagt 10 kronor 30 öre. Det utdömda beloppet fastställdes därjämte till betalning ur Gråshult 1², som på grund därav den 1 juli 1941 såldes å exekutiv auktion för 5 300 kronor. Kronans tillgodohavande hos dödsbodelägarna utgör härefter kapitalfordran å 1 267 kronor 19 öre jämte ränta under tiden den 1 januari—18 februari 1939, 28 kronor 8 öre, och ersättning för rättegångskostnader med 10 kronor 30 öre, eller tillhopa 1 305 kronor 57 öre. Härtill kommer ränta efter 3,6 % å 1 267 kronor 19 öre från dagen för köpeskillingsfördelningen, den 12 augusti 1941, tills betalning sker, per den 14 oktober 1952 uppgående till 509 kronor 66 öre. Till förhindrande av preskription har kronans fordran bevakats hos samtliga dödsbodelägare, senast under åren 1950 och 1951, utan att någon del av fordringsbeloppet kunnat uttagas.

I skrift till domänstyrelsen den 8 september 1951 anhåller *en av dödsbodelägarna, Arvid Julius Johansson, Lunna*, att bli befriad från erläggandet av dödsboets skuld eller att i varje fall av honom måtte uttagas endast det belopp, som motsvarar hans arvsrätt i boet efter fadern, alltså en tiondel. Jämväl *övriga dödsbodelägare*, med undantag för en som vistas å okänd ort i Amerika, anhåller i samma skrift om befrielse från betalningsskyldighet för dödsboets skuld.

Med överlämnande av framställningen jämte övriga till ärendet hörande handlingar hemställer *domänstyrelsen* i skrivelse den 14 oktober 1952, att åtgärder måtte vidtagas för avskrivning av kronans berörda fordran. Styrelsen erinrar därvid om att dödsbodelägarna icke skulle ha blivit betalningsskyldiga för gälden i fråga, därest Elias Johansson avlidit först efter den 1 januari 1934, då lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskifte trädde i kraft. Styrelsen åberopar i övrigt en utredning rörande dödsbodelägarnas ekonomiska ställning, varav framgår i huvudsak följande.

Änkan Anna Karolina Johansson, född 1871, innebor hos dottern Alida Matilda Lönn. Hon saknar tillgångar och har icke någon inkomst utöver folkpensionen.

Sonen Arvid Julius Johansson, född 1899, äger fastigheten Lunna 7⁶ i Särö socken, taxeringsvärderad till 20 000 kronor. Intecknad och annan gäld uppgår sammanlagt till 13 750 kronor. Han är till yrket byggnadssnickare med delvis säsongbetonat arbete. Hans inkomst under 1951 utgjorde cirka 6 200 kronor; för 1952 har han taxerats till statlig inkomstskatt för 4 750 kronor. Han har försörjningsplikt endast gentemot hustrun, som enligt vad han uppgivit är sjuklig och måste ha ständig läkarvård.

Dottern Anna Virginia Svensk, född 1901, är sedan 1944 gift med Karl Arvid Svensk. Boskillnad eller äktenskapsförord föreligger icke. Mannen har för närvarande arbetsanställning mot timlön hos Hallands skogsägare-

förening vid dess sågverk i Lidhult. Han har tidigare varit nervsjuk. Makarna har tillgångar å 3 000 å 4 000 kronor, däri inräknat värdet av lösöre.

Sonen Ernst Adrian Johansson, född 1904, är till yrket vägarbetare och för närvarande anställd hos Aktiebolaget Mölnbacka-Trysil vid dess vägarbeten i Värmland. Han ingick 1936 äktenskap. Makarna erhöll 1946 hemskillnad, därvid mannen förpliktigades utge underhåll åt makan med 50 kronor för månad och åt ett vart av två i äktenskapet födda barn med 30 kronor för månad, tills de fyllt 18 år. 1948 återupptog makarna sammanlevnaden och mannen försörjer nu hustrun och delvis även barnen. Hans arbetsinkomst uppgår till cirka 400 kronor i månaden. Han saknar andra tillgångar. Den fastighet, makarna bebor, äges av hustrun.

Dottern Alida Matilda Lönn, född 1912, ingick 1936 giftermål med Oskar Bernhard Lönn. Makarna har i äktenskapet fyra barn. Boskillnad eller äktenskapsförord föreligger icke. Mannen är anställd mot timlön hos Hallands skogsägareförening vid dess sågverk i Lidhult. Hustrun har icke arbetsställning. Familjen bebor egen fastighet, uppförd 1949 och till hela byggnadskostnaden finansierad med lån.

Sonen Assar Jonatan Johansson vistas i U.S.A. under okänd adress och har icke avhört under de senaste tio åren.

Statskontoret har i remissyttrande den 14 november 1952 förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till domänstyrelsens framställning.

Departementschefen.

Genom exekutiv försäljning av fastigheten i fråga har kronans kapitalfordran å ursprungligen 5 850 kronor reducerats till 1 267 kronor 19 öre, vartill kommer ränta och rättegångskostnad. Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst om gäldenärernas ekonomiska ställning och förhållanden i övrigt finner jag, i likhet med myndigheterna, att kronans fordran skäligen bör avskrivas. Härtill fordras emellertid medgivande av riksdagen. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge, att kronans i domänstyrelsens förevarande framställning angivna fordran för fastighetsköp må avskrivas.

5:o.

I § 14 förordningen den 17 december 1926 (nr 509) angående grunder för upplåtande från vissa kronoegendomar av jordbrukslägenheter under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord samt av egnahemslägenheter stadgas, bland annat, att köpare av obebyggd egnahemslägenhet skall vid tillträdet avlämna förbindelse att senast vid ingången av sjätte kalenderåret näst efter det, då tillträdet ägt rum, ha lägenheten bebyggd med bostad och, där fråga är om jordbruksegnahemslägenhet, jämväl med för lägenhetens skötsel i övrigt nödiga byggnader vid äventyr, därest så icke sker, att utöver den avtalade köpeskillingen gälda ytterligare ett belopp, motsvarande en femtedel av köpeskillingen. Förbindelsen skall tillika innefatta medgivande, att berörda fordringsbelopp må in-tecknas i lägenheten.

Genom köpekontrakt den 7 mars 1929 förvärvade David Karlsson från då-

varande kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Tykavik nr 1 i Gränna socken, Jönköpings län, en genom ägostyckning utbruten lott, litt. Ad, om cirka 18,6 hektar, sedermera i jordregistret betecknad Tykavik 1⁵. Köpeskillingen utgjorde 7 030 kronor. Försäljningen skedde under villkor, bland andra, om fullgörande av nyss nämnd byggnadsskyldighet. Det belopp, Karlsson hade att ställa som säkerhet härför, utgjorde 1 406 kronor. Till säkerhet för beloppet meddelades inteckning i fastigheten. Tillträdet ägde rum den 14 mars 1929.

I skrivelse den 5 oktober 1951 till domänstyrelsen har vederbörande revirförvaltare anmält, att Karlsson endast delvis fullgjort byggnadsskyldigheten, i det att boningshuset, ett mindre uthus och en foderlada färdigställts men ladugård ännu blott påbörjats. Sedan styrelsen med anledning härav den 31 december samma år avkrävt Karlsson beloppet å 1 406 kronor, har *Karlsson* i en av styrelsen med utlåtande den 24 maj 1952 jämte yttrande av jägmästaren i Nässjö revir överlämnad skrift anhållit att bli befriad från skyldigheten att utge beloppet. Som stöd för sin ansökan har Karlsson anfört, att han hittills ej mäktat bekosta uppförandet av kreatursstall och att utbetalandet av beloppet i fråga skulle för honom ännu mera försvåra färdigbyggandet av fastigheten, å vilken han under stora försakelser nedlagt många års träget arbete.

Enligt *revirförvaltaren* är fastigheten Tykavik 1⁵ icke lämplig som jordbruksfastighet, då åker- och skogsmarken är av alltför ringa omfattning. Han anser därför, att de kostnader Karlsson nedlagt på den påbörjade ladugården är bortkastade. Därtill kommer, att boningshuset är för stort och dyrbart i förhållande till fastighetens bärighet. Boningshuset liksom fastigheten i dess helhet har emellertid på grund av sitt ovanligt vackra läge med strandrätt vid sjön Bunn stort värde som sommarställe. Genom tidsutvecklingen och kommunikationsmöjligheterna har fastigheten stigit betydligt i värde och torde vid försäljning kunna inbringa en avsevärd köpeskillning, så mycket mer som från fastigheten utan olägenhet kan avstyckas ett flertal tomter. Vid sådant förhållande finner *revirförvaltaren* skäl icke föreligga för bifall till *Karlssons* framställning.

Domänstyrelsen, som ansluter sig till *revirförvaltaren*s uppfattning, hemställer att framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Statskontoret har i remissyttrande den 13 juni 1952 funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till framställningen.

Lantbruksnämnden i länet har härefter i yttrande den 17 september 1952 anfört i huvudsak följande.

Tykavik 1⁵ har en areal av 18,6 hektar, varav enligt taxeringslängden 3 hektar utgör åker, 2 hektar betesäng och 13 hektar skogsmark. Åkern består dels av sandig morän, dels av torvjord och är av mindre god beskaffenhet. Skogsmarken är av för trakten medelgod bonitet, men skogsbeståndet utgöres mest av lövskog i merendels trasiga bestånd. Fastigheten är ett i hög grad ofullständigt jordbruk. Rent arealmässigt skulle fastigheten visserligen kunna passa såsom ett stödjordbruk, men då den är så belägen, att stadig-

varande arbete utanför fastigheten icke kan påräknas, kan enheten icke betecknas såsom ett bestående småbruk.

Enligt nu gällande regler för jorddelning skulle fastigheten givetvis icke ha kunnat bildas. År 1939 avlog dåvarande egnahemsnämnden en framställning från Karlsson om egnahemslån för boningshuset på grund av att fastigheten ej syntes vara bärkraftig och ekonomiska förutsättningar saknades för företagets genomförande. Lantbruksnämnden har år 1952 av enahanda skäl avslagit en ansökan om statligt stöd för att uppföra en ekonomibyggnad å enheten. Karlsson har trots de ur ekonomisk synpunkt ogynnsamma förhållandena under idogt arbete förbättrat sin fastighet. Han har sålunda anlagt väg till denna, dikat och röjt sten. Vidare har han uppfört ett boningshus av trä under tegeltak, innehållande tre rum och kök, och har påbörjat ett uthusbygge, som dock endast är halvfärdigt. Han arrenderar åkern och ladugården på angränsande fastigheten Tykavik 1⁴, vilken är av samma storlek som hans egen fastighet. Ladugården användes för båda fastigheterna. En lämplig yttre rationalisering av de fem ofullständiga jordbruk, som finnes inom Tykavik, synes vara att de alla återföres till en enhet, varigenom ett bärkraftigt kombinerat jordbruk kan bildas. Då fastigheterna är naturskönt belägna vid sjön Bunn, torde härvid de överflödiga boningshusen med lämpliga tomtområden kunna komma till användning såsom sommarstugor. Lantbruksnämnden har underhandlat med Karlsson om inköp av dennes fastighet i avsikt att främja en sådan utveckling, men Karlsson vill icke nu frånträda sin fastighet.

Då uppförandet av någon ytterligare byggnad å Tykavik 1⁵ icke kan anses vara önskvärt ur allmän synpunkt, torde man enligt lantbruksnämndens förmenande med hänsyn till de speciella omständigheterna i ärendet kunna anse, att Karlsson genom att uppföra boningshus och verkställa övriga förbättringsåtgärder fullgjort sina skyldigheter enligt köpekontraktet och förbindelsen, även om fastighetens bebyggande ej fått fullt den omfattning som man förutsatte. Lantbruksnämnden tillstyrker därför, att Karlsson befrias från att erläggga ifrågavarande tillägg till köpeskillingen.

I anledning av lantbruksnämndens yttrande har *lantbruksstyrelsen* avgivit utlåtande i ärendet den 23 oktober 1952. Styrelsen framhåller däri, att fastigheten med hänsyn till arealen och till ägoslagsfördelningen torde få anses utgöra ett ofullständigt jordbruk. Enligt vad lantbruksnämnden anfört kan på grund av fastighetens belägenhet ägaren ej påräkna stadigvarande arbete utanför fastigheten och denna torde därför få betraktas som ett övergångsjordbruk. Det synes under sådana förhållanden ej vara i överensstämmelse med riktlinjerna för den ställiga jordbrukspolitik, att några mera omfattande investeringar för jordbruksändamål i fortsättningen äger rum på fastigheten. Ej heller torde det kunna betecknas såsom någon olägenhet ur allmän synpunkt, att den i köpekontraktet angivna byggnadsskyldigheten ännu ej fullgjorts.

Statskontoret har den 5 december 1952 ånyo yttrat sig i ärendet och därvid anfört följande.

Syftet med föreskrifterna i 14 § i 1926 års förordning, som legat till grund för köpevillkorens bestämmande, då Karlsson år 1929 förvärvade Tykavik 1⁵, har varit att skapa garantier för att till jordbruksegnahemslägenhet försåld kronoegendom bebyggdes med bostad och för lägenhetens skötsel i övrigt nödiga byggnader. Av lantbruksstyrelsens utlåtande i ärendet framgår emel-

lertid, att det ej synes vara i överensstämmelse med nu tillämpade riktlinjer för den statliga jordbrukspolitiken, att några mera omfattande investeringar för jordbruksändamål i fortsättningen äger rum på fastigheten och att det ej heller kan betecknas som någon olägenhet ur allmän synpunkt, att den i köpekontraktet angivna byggnadsskyldigheten ännu ej fullgjorts. Vid sådant förhållande ävensom med beaktande av övriga i ärendet föreliggande omständigheter vill statskontoret numera icke motsätta sig, att Karlsson befrias från skyldigheten att till kronan erlægga det belopp, som av honom ställts som säkerhet för byggnadsskyldighetens fullgörande. Såsom villkor för ett dylikt efterskänkande av kronans fordran synes dock böra uppställas, att Karlsson avger förbindelse att till statsverket inbetala beloppet i fråga, därest han framdeles skulle komma att försälja fastigheten, eller någon från densamma avstyckad ägolott. Av lämnade uppgifter framgår nämligen, att Karlsson, därest han vore villig att avyttra fastigheten, skulle kunna påräkna en förhållandevis hög köpeskilling. Ifrågasättas må vidare, om ej angivna förbindelse bör intecknas i fastigheten.

Departementschefen.

Av utredningen i ärendet framgår, att ifrågavarande fastighet är att betrakta som ett övergångsjordbruk. Vid sådant förhållande torde det såsom lantbruksstyrelsen framhållit icke stå i överensstämmelse med de nu gällande riktlinjerna för jordbrukspolitiken, att några mera omfattande investeringar för jordbruksändamål vidare äger rum på fastigheten. Någon olägenhet ur allmän synpunkt har ej heller uppkommit av att byggnadsskyldigheten icke fullgjorts. Även jag är fördenskull av den uppfattningen, att Karlsson bör befrias från att utge den säkerhet, som han ställt för fullgörandet av nämnda skyldighet. Att på sätt statskontoret föreslagit fästa något villkor vid efterskänkandet synes mig med hänsyn till omständigheterna vara obilligt. Jag anser mig därför icke kunna biträda detta förslag.

Då de försäljningsgrunder, som gällde vid köpekontraktets ingående, tillkommit genom samfällt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, torde riksdagens medgivande krävas för avskrivning av beloppet i fråga. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att ägaren av fastigheten Tykavik 1⁵ i Gränna socken, Jönköpings län, David Karlsson må befrias från skyldigheten att till kronan erlægga ifrågavarande, till säkerhet för fastighetens bebyggande ställda belopp på 1 406 kronor.

6:o.

Sedan firman C. Eriksson, Munkbrogatan 11, Stockholm, till följd av obestånd erbjudit ackord med 60 procent av en fordran på 2 853 kronor 60 öre, som Alnarps mejeri har å firman för under september månad 1951 levererade mejeriprodukter, anhåller *styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* i skrivelse den 11 augusti 1952, att Kungl. Maj:t måtte medgiva institutet rätt att antaga ackordserbjudandet. Av de vid skrivelsen fogade handlingarna framgår i huvudsak följande.

Företaget har i början av juni månad 1952 inställt sina betalningar. I en av auktoriserade revisorn Bertil Kjell Dahl, Stockholm, den 1 juli 1952 upprättad promemoria rörande dess ekonomiska ställning upptages skulderna till ca 193 000 kronor, därav växlar och kreditorer med tillhoppa 183 000 kronor samt obetald källskatt ävensom löner och utredningskostnader m. m. under företagets avveckling med 10 000 kronor. Såsom tillgångar upptages i avrundat tal 119 500 kronor, därav kontanter och debitorer 22 600 kronor, varulager 16 900 kronor, inventarier enligt köpeanbud av Riksost, S.M.R:s ostlagerförening u. p. a., 40 000 kronor, samt av firmans innehavare tillskjutna medel, 40 000 kronor. I promemorian framhålles, att köpeanbudet å inventarierna gäller endast under förutsättning, att ackordsuppgörelse kan träffas med samtliga borgenärer. Anbudet är grundat på en välvillig värdering och avgivet i syfte att undvika konkurs och ge borgenärerna så god utdelning som möjligt. Vid konkurs torde det bli svårt att erhålla ett lika högt belopp för inventarierna. Samtliga fordringsägare har anmodats att å fordringarna godtaga ackord med det belopp, vartill de angivna tillgångarna lämnar täckning, eller med 60 procent. Med undantag för institutsstyrelsen har samtliga godkänt ackordserbjudandet.

Institutsstyrelsen framhåller, att såvitt utredningen ger vid handen statsverkets intressen bäst tillvaratas genom att ackordserbjudandet antages.

Statskontoret har i remissyttrande den 25 augusti 1952 förklarat sig icke ha något att erinra emot att institutsstyrelsen erhåller medgivande att antaga ackordserbjudandet.

Departementschefen.

Även jag finner erbjudandet om ackord å 60 procent böra godtagas. Det belopp å 1 712 kronor 16 öre företaget i så fall har att gälda till kronan bör erläggas inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer.

Enligt gällande grunder för avgörande av frågor om efterskänkande av kronans fordringar torde Kungl. Maj:t icke äga befogenhet att utan riksdagens medgivande godtaga ackordserbjudandet. Sådant medgivande bör därför inhämtas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att med godtagande av lämnat ackordserbjudande efterskänka 1 141 kronor 44 öre å kronans ifrågavarande fordran å 2 853 kronor 60 öre hos firman C. Eriksson, Stockholm.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:0—6:0 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bertil Persson.